

AGROPRENEURS

DE VOLGENDE TASTY TOM

Als je een Nederlandse kweker op de kast wilt krijgen, begin dan over de boycot van de Nederlandse kastomaten door Duitse consumenten, begin jaren negentig. Ons tuinbouwfront overleefde ternauwernood de aanval die het boulevardblad Bild had geopend op de waterige tomaat (de Wasserbombe Raus-campagne). Met vereende krachten werd het tij gekeerd. De Wageningse universiteit, de zaadveredelingsbedrijven, de telers en andere tuinbouwbedrijven combineerden al hun onderzoeks- en marketingintelligentie, en kwamen tevoorschijn met een nieuw product: de Tasty Tom – een 'trostomaat'. Een export-succes, ook in Duitsland.

Nu, vijftien jaar later, staat de agrarische sector opnieuw op een kruispunt. De Nederlandse land- en tuinbouw is ingrijpend veranderd. Het platteland is verstedelijkt, de stad verplattelandst en – helaas voor sommigen – de landbouw is een industriële bedrijfstak geworden.

Zo ontdekken ex-stedelingen de geneugten van het platteland. Ze beginnen daar een wijngaard, een manege, een alternatieve markt, of ze gaan brandneteltextiel maken. Tegelijkertijd bloeien er kleinschalige projecten in en rondom de grote steden, waarin leegstaande complexen en andere verlaten plekken een nieuwe functie krijgen binnen deze 'stadslandbouw'. Tuin, dakterras en industrieterrein fungeren nu als kleinschalige bronnen voor voedselproductie en energieopwekking – een eigentijds en duurzaam alternatief voor weiland en akker.

Tegelijk zijn er ook boeren en tuinders die de noden van onze postmoderne samenleving oppakken. Naast hun primaire activiteit beginnen ze een zorgboerderij, en soms kunnen ze leven van de door hen zelf opgewekte energie door middel van 'windfarming', kaswarmte en biomassavergassing.

Zo zou de oplossing van de problemen van de

Door **Wim Hulsink**, universitair hoofddocent strategisch management & entrepreneurship, Rotterdam School of Management; tot voor kort bijzonder hoogleraar innovatief ondernemerschap, Wageningen UR

intensieve veehouderij wel eens in de semiperiferie van de stad kunnen liggen: waarom zouden (bijna) leegstaande industrieterreinen (Moerdijk, Maasvlakte) niet de megastallen van de toekomst kunnen huisvesten? Zo'n gesloten productiesysteem is zo gek nog niet, zowel vanuit het oogpunt van de nationale volksgezondheid alsook vanuit de duurzaamheidswens (afval is voedsel en energieopwekking).

Deze ooit zo conservatieve en naar binnen gekeerde sector – gekenmerkt door bulkproductie, ketenoptimalisatie en overheidsinmenging – wordt nu dynamisch, innovatief en duurzaam. Het resultaat is een spagaat: enerzijds schaalvergroting en mondiale concentratie (en een krimp van het aantal bedrijven), anderzijds zelfgekozen diversiteit en kleinschaligheid, gericht op duurzame productie, kwaliteit, streekbinding en multifunctionele landbouw.

En dan, alsof dit historische kruispunt nog niet vol genoeg staat, zijn daar ook consumenten, burgers, winkels en overheid. Consumenten zijn veeleisend maar willen niet te veel betalen. Activistische burgers eisen kleinschaligheid. Overheden moeten flink bezuinigen en grote supermarkten draaien de duimschroeven van de boeren en tuinders verder aan en dwingen juist verdere schaalvergroting af.

Wat betekent dit voor de boeren en tuinders? Die zullen zich moeten aanpassen. De agrariër moet transformeren tot innovatief ondernemer. Houd de ondergang van de waterbom en de geboorte van de Tasty Tom in het collectieve geheugen: uiteindelijk bepaalt de consument wat hij wil eten, en niet de boer of de kweker. Ook voor de kleine groep van duurzame en organische boeren en tuinders is dat de belangrijkste les. Organiseer je, profileer je, zorg dat je de producten zo ontwikkelt dat je de consument echt weet te raken. Kortom, wees een innovatieve ondernemer. De boer en tuinder zijn dood, leve de agropreneur!

DE CONSUMENT BEPAALT WAT HIJ WIL ETEN, NIET DE BOER OF DE KWEKER

